C. 8000

Comhairle don Bhailightheoir:

Ná scríobh ach ar aon taobh amháin don leathanach.

Cuir síos le gach scéal, amhrán, nó eile, ainm, aois agus áit chomhnaithe an scéalaidhe, no an amhránaidhe, agus, más féidir é, ainm agus seoladh an duine a bhfuair sé sin an scéal nó an t-amhrán etc uaidh.

Cuir síos, freisin, t'ainm, do sheoladh agus t'aois féin, agus an dáta.

Ná bac le haon tsórt nidh a bhailiú a d'fhoghluimuigh an scéalaidhe nó an t-amhránaidhe as leabhar no páipéar nuaidheachta:

Institiúid Béaloideasa Éireann

33 Sráid Mhuirbhthean Uach.

Baile Átha Cliath

Irish Folk Lore Institute
1, Hume Street, Dublin

le Seán mac Giollarnáth

Míċeál mac Donnċaḋa

Cluas le héisteacht	3
Coilpeadóireacht	40
Fear na gcraiceann a d'éirigh ar an bfairrge	46
Trí oíḋċe ar na Sgeirdí	51
Lei-pionta Poitín	54
Orṫa na Súl	155
Orṫa an Tromín	156
Orṫa na Sealge	157

Cluas le héisteacht.

Seán a bhí ~~[illegible]~~ ann mac tighearna agus bhí sé ag siúl tar éis
bhí an t-athair ag cainnt ar pósadh
D'airigh sé amach go bhí sneachta ann
Chonnaic sé préachán dubh bhí sgáinéaga marbh ag ithe ina béal aca. Chuir na sgáinéaga amach sa sneachta. D'fhiafruigh sé annsin an raibh aon bhean sa domhan a bhí chomh geal leis an sneachta chomh dubh leis an bhfiach ⁊ chomh dearg leis an bhfuil. Dubhairt an t-athair leis nach raibh ach aon bhean amháin inghean a leithéid seo de rí. Fear ar bith a raibh aige di ghabh sé ann agus ní raibh tada aca dá bharr ach a gcloigeann a dhul ar shleagh. Tá páirc mhór de shleaghanna ann agus cloigeann mac rí ar chuile ceann aca ach aon tsleagh amháin agus má théidheann tusa ann is le hagaidh do chloiginn atá sí sin

Má sé adeir an mac ní bacfaimid
léiṫe ġabfaimid ag lorgaiḋ bean eicint
eile. Ġabi an t-aṫair ansin agus
ṫug sé an mac leis ag lorgaiḋ bean
a ḃí. sé a ċeapaḋ a ġeóbfaḋ sé
Nuair a ġabi siad ann ag lorgaiḋ
na mná ní ḃfuair siad an ḃean
Nuair a ṫáinig siad abaile anois
a ṫiair, adeir an mac ní ġabfa mé
ag lorgaiḋ mná níos mó tá sé com
maiṫ duit roinnt airgid a ṫabairt
dom go dtéidiḋ mé ar ċóruideaċt
leis m'ḟortún.

Ní mórán airgid atá agam duit.
Adeir an t-aṫair Níl aon airgead
feiliúnaċ agam aċ cúig punta déag
Taḃair dom na cúig punta déag
féin b'féidir go mbainfinn an oiread astu
is dá mbeaḋ cuid maiṫ ann.

Ṫug an t-aṫair ansin na cúig punta
déag dó 7 d'imiġ leis.

5

Ḃí sé ag imṫeaċt leis an bóṫar agus
nuair a ḃí sé ag imṫeaċt an bóṫar
ċonnaic sé sochraid ag teaċt i n-aġaiḋ.
Cuala mé arcais adeir sé nuair
a ḃí sé ag teaċt i n-éadan na
sochraide go mba ċeart trí coismeig
na tróċaire a siubal leis an sochraid
d'iompuig sé ar ais agus siubail
sé leis na trí ċoismeig. Siubail
7 tuille ní mórán acar a ḃí
siubalta aige nuair a ṫáinig fear dalba
rómpa 7 ḋubairt sé leob an
corp a leagan ḋíob nó go mbainfeaḋ
sé féin an clár ḋen ċonnra
leagaḋ anuas ann sin é agus ḃí
sé ag ḋul ag baint an clár ḋen
ċonnra, ~~ig~~ Ċéit ingḋar a ḃfuil ní
ag baint an ċláir ḋe 7 adeir mac
an tsagairt. Tá ċuiġ ṗinn agam air
adeir an fear dalba agus caiṫfiḋ
sib ualuig smuainte a ċaiṫeam

ar nó go n-íoctar mo ċúig ṗúint
liom-sa

Tógfaiḋ mise do ċúig ṗunt leat
adeir mac an Tiġearna ⁊ tairiġ ainnsin
ṁ féin ḋá ċur nó greadaḋ go
gcuirfeaḋ ē ḋá ṫuirseaċ ḃí

Ḋíol sé leis na cúig ṗunt
agus ċuaiḋ an fear dalla ḋá
ionnsaiġ ⁊ ḋá ċur ċóiṁ maiṫ le
ċuile duine

Ní mórán aċar a ḃí siubalta
aca arís nó gur ṫáinig fear dalla
eile rómpa ⁊ dubairt sé leob
an cónnra a leagan ḋíob go
mbainfeaḋ sé féin an claṁ de nó
go gcaiṫfiḋ siad smugairle ar
go raiḃ cúig ṗunt aige ag an
ḃfear marḃ.

Ṫug mac an Tiġearna na cúig
púnta dó. Ḃí deiċ ṗunt anois
tóġṫa aige. Ċuaiḋ an fear dalla

annsin dá iomcur cóṁ maiṫ le ċuile ḋuine go gcuirfiḋe é. Tugaḋ an corp isteaċ sa reilig agus nuair a ḃíoḋar ag an uaiġ go ḋíreaċ táinig an spiónaḋ fear 7 duḃairt sé naċ gcuirfiḋe é go n-íocfaiḋe cúig ṗuint leis féin a ḃí aige air.

Ḋíoc mac an tiġearna na cúig ṗuint leis. Ḃí cúig ṗunta ḋéag íocṫa annsin aige. Cuireaḋ an corp annsin ~~an corp~~. Ḃí daoine orṫa annsin dá cur nuair a ḃí an t-airgead íocṫa. D'imṫiġ ċuile aḃaile annsin nuair a ḃí an corp curṫa agus ní raiḃ ḟios ag mac an tiġearna cé ngaḃfaḋ sé. Ḃ' ḟearr a ḃí siubalta aige nuair a connaic sé gaisgíḋeaċ fir ag teaċt ina ~~caṗaí~~ ḋiaiḋ naċ ḃfaca sé mórán fear ariaṁ. Ḃ' ḟearr a raiḃ cosúlaċ fir air ná é

Tá siad ar aon dul cuile bealach ach
nach h-ionann innsceacht dóibh

Nuair a tháinig sé suas leis
Go mbeannuighidh Dia dhuit adeir an
gaisgidheach leis
Go mbeannuighidh Dia 's Muire dhuit, adeir
Mac an Tighearna
An nglacfá díománach? adeir sé le
Mac an Tighearna
Níl aon ghnaithe agam de díománaí
adeir sé
Ná bac leis sin adeir an gaisgidheach
Is gaisgidheach mise agus gabhfaidh mé
i n-aonfheacht leat ag iarraidh an bhean
is áille faoi 'n domhan agus cuid mhaith
gaisgidheach caillte léithe cheana
Sé an t-ainm a thugtar orm
adeir sé an Gaisgidheach Gearr Glas
Bhí siad ag siubhal leo agus is gearr
a bhí siubhalta acu nuair a chonnaic
siad fear agus a chluas leagtha ar
an talamh aige agus caonach ins an
gcluas a bhí ar a cheann

Cén ḃuair atá ort mar sin adeir siad
maiġistir atá orm-sa 7 tá mé ag
ṫurcait le ċuile rud sa doṁan ag
coṁrá. Dá mba é an sort a
ḃeaḋ ag coṁrá sa doṁan ċoir adeir
sé tá mé ag ṫreċait leis ar
faiċill go nduċfaḋ maṁaḋ ar
ḃír isteaċ ar mo ṁáiġistir

Ṡílfinn, adeir an gairgideaċ gearr
glas dá mbainfeá an caonaċ as
an gcluais atá ar do ċionn go
gcloisfeá níos feárr

B'féidir ar seisean

Ḃain sé an caonaċ as an gcluais
annsin.

Ó adeir sé tá mo ṡlige ḃeaṫaḋ
bainte díom anois adeir sé tá an
oireaḋ dá ċloisteáil agam is naċ
ḃfuil fios ainm tada. Tá an oireaḋ
tuirseaċaiġṫe anois agam is naċ ḃféadfainn
tabairt ċun suime céard tá ag coṁrá.

Is ionann an cás iad

Thugamuid féin slighe beatha dúinn
adeir siad san thánamuid ag siúl ag iarraidh
mná. Cé méad a bhíos tú a iarraidh?
Má gnóthuigheann sib adeir sé béidh
mé ag iarraidh an tighe is gaire dhá
mara bhfaghann sib an bhean ní béidh
mé ag iarraidh tada "Sin é Cluais le h[illegible]
D'imthigh leob 7 bhuail siad tríd
i n-Ainfeair Is fearr gur casadh fear
leob agus é ar a chroma piúta
ar an talamh 7 polláire líonta
le caonach aige 7 polláire eile ag séideadh
aige
Céard tá tú ag déanamh mar sin
adeir an gaisgidheach gearr glas leis.
Máighistir atá agam adeir sé agus
náimhid ar bith a bhéidheas ag teacht isteach
air tá mé dhá chur ar ais, tá
mé dhá shéideadh ar siubhal
Shílfeadh dhá mbainfidhe an caonach
as an bpolláire eile go mbfearr a shéidfeadh

d'fanfaid roinnín nan rinnín den úr seo,

adeir an gairgidheach fear glas
bfeicir, adeir sé 7 bain sé an
caonaí ar a ṗolláire
Ó adeir sé tá mo ṡlighe beatha
bainte díom adeir sé níl pioc ar
bith dá dtagann romham claidhe nó
teach nó crann nach bfuil mé
dá ṡéideadh san aer
Teanam uait linn féin mar sin
adeir siad 7 gheobhramaoid beatha duit
Tángadar ag siúl ag lorgaidh mná
Cé mhéad a bhéar sí a lorgaidh
Má ġnóthuigheann sibh adeir sé béidh
mé ag lorgaidh ar tighe 'l ġorrdha
mara bhfágann sibh an bhean ní béidh
mé ag lorgaidh tada gráib'. Sé an
t-ainm a thugadar sibh air an Polláire mór
D'imthigh leob annsin ceathrar nó go
dtáinig siad chomh fada le fear a
raibh gunna cocáilte aige ~~aparáin~~
Céard tá tú ~~a~~ a dhéanamh mar sin

12

adeir an gaisgiḋeaċ gearr glas

Maiġistir atá agam ar [illegible] agus tá mé ag faire ar ḟaiċċiol go d'teaċtaḋ rud ar biṫ uaiḋ air. Bhí mé ag ól ag caiṫeaṁ anois an caillcaí na dóiṁan ċoir. Bhí sé ag ól ag cur biorán suain i mbeal óg

Dubhairt an gaisgiḋeaċ gearr glas an biorán suain a ċur as a ċloigeann

Ċaiṫ sé 7 d'~~fiafr~~uiġ an gaisgiḋeaċ gearr glas 'ċe an raibh an biorán suain cuirṫe ar a ċloigeann 7 dubhairt sé go raibh.

Cé'n ṡórt a bhfuil tú á ḟágail ó do maiġistir adeir an gaisgiḋeaċ gearr glas

Níl innte aċ go bhfuil mé ag maireaċtáil uirṫe

Marach a bhfuil tú a ḟágailt aċ mar sin adeir an gaisgiḋeaċ gearr glas tá sé ċoiṁ maiṫ duit teaċt in éinfeaċt linn féin agus ġnóṫamuid bean duit

Cé ḃ méad a bhéas tú a iarraiḋ?

13

Tá uisge 'sa garrdha mar fhásann sibh
an bláth 7 mara bhfásann ní
iarrfaidh mé tada ~~[illegible]~~ orraibh.
Labhramaois ē sin duit adeir an
Garrdhóiridhe gearr glas
bualfaidh leob annsin, an cúigear acab
'S gearr go ndráinig siad suas
le fear agus cos ceangailte faoi
n-a ċrios aige 7 ē ag imtheacht
an leaċ-ċos 7 ní raibh gairdín
i bFonnsgoil feic mile nach raibh
cruinnighthe i n-aon ~~[illegible]~~ ghleann sláibe
aige 7 é ag tabhairt aire dóib
Céard tá tú a dhéanamh mar sin
adeir siad
Tá mé ag tabhairt aire do na
gairdíniḋe seo domh nuair adeir sé
na geaḃ go mbeidh siad aige nuair a
bhéas siad ag teastáil uaidh
Ṡíleann go mbfearr a dhéanfadh adeir
an Garrdhóir gearr glas dá mbeadh an

Cos eile sgaoilte, adeir an gair gidéaċ geaṁar glas

Bréidir adeir sé 7 sgaoil sé an ċos a ḃí ceangailte

Nuair a sgaoil sé an ċos ṫug sé aistear siar 7 aistear soir. Ní raiḃ sé i ndon stopaḋ nó go dtáinig sé don domhan ṫiar arís ina ndiaiḋ 7 é ag ~~[illegible]~~ iarraiḋ an tsiubal a ḃaint de féin. Is ar éigin a stop sé é féin sa domhan ṫiar nó go laḃróċaiḋ sé leis.

Ó tá mo ṡliġe ḃeaṫa ~~caillteagan~~ bainte agaiḃ díom adeir sé

Ó Ċéin dóċas ná tá féin adeir Seadran tá sé cóir ṁaiṫ duit teaċt linn-ne tamall ag siúl ag iarraiḋ nua. Cé níċeaḋ a ḃeas tú a iarraiḋ.

Ait tiġe is gaparda ná ġróinnigeam sib, ná bíom an bean le fágaḋ. Mara mbíḋ ní bíḋ mé ag iarraiḋ tada.

Maiṫ sé.

buail siad isteach an fairsing aca
bhí siad ar siubhal go dtáinig siad
chomh fada le carnán cloch ⁊ fear
dá n-oibriughadh le n-a leath-láimh.
Céard tá tú a dhéanamh ar feadhan leis
Tá mé dá n-oibriughadh sin do mo
mháighistir adeir sé go mbeidh siad
ar an gcaoi a dteastochaidh uaidh.
Shílfinn go mb'fhearr a bhrisfeá iad
dá mbualfeá leis an dá lámha iad.
B'fhéidir adeir sé ⁊ chuaidh sé
dá mbualadh leis an dá lámha
agus sé an chaoi a ndearna sé
deannach díobh. ⁊ dá gcur san aer.
O tá mo thoil-se béasa bainte agaibh
~~díbh~~ díom, adeir sé
O Céad dóchas má tá féin, tara uait
linn-ne. Táimid ag dul ag iarraidh
mná. Má ghnóthuighimid feadfamuid í
a tóg go maith. Cé h-iad a bhéas
tú a iarraidh?

tá an ríġe 'r gcarnaḋ má ḟágann sib
an béan. Muna bḟágann ní bíon
mé ag tarraing fada.
Ċualaḋ siad leob. Is gearr a bí siubalta
acab gur ṫarraing an G. G. Slér
tadág geal ar a ṗóca. Tá ocras orab
adair té agus níl ~~ocras~~ ar aon duine agaib
aċ ar an bḟear a bí imċuireaċt
leo ar siúl. Ní raib bean dá leagfaiḋ
ag rí ná ag prionnsa naċ raib ar
an tadaċ. Cruinniġeadar ṫimċeall air
nó gur ṫé siad a mór ḋóċas de
an méad a ḋfág siad ó ḟuisgeallaċ
ruġ sé ar ~~cop~~ ḃinn den tadaċ
agus ċaiṫ sé de é. Cuir sé ina
ṗóca an tadaċ arís.
Oiṁiġ leob arís. Ní mórán
acair a bí siubalta acab nuair a
ṫáinig siad ċoin fada le teaċ
faṫaiġ. Caiṫfiḋ mise dul isteaċ
ag an bḟaiṫi adair an Gaisgideaċ G. G.

17

Nuair a ġaḃ sé isteaċ ḃí cailín roiṁe
Cá ḃfuil an fáṫaċ? adeir sé.
Tá sé ṫuas i mbarr an tiġe
Ġaḃ suas ⁊ abair leis an nata a ḃí
ag an ṡcaiṫmíḋ aṫair a ṫáiniġ roiṁe
a ċur anuas ċuġam-sa
Ċuaiḋ an cailín suas ⁊ dúirt sí
do'n ḟáṫaċ é.
Ġaḃ síos adeir an fáṫaċ ⁊ abair
leis an teaċ a ġlanaḋ pé ḃí
roiṁ ruḟíneaċ é féin
Táiniġ an cailín anuas. Dubairt
sí leis adeir sí an teaċ a ġlanaḋ
pé ḃí roiṁ ruḟíneaċ ṡí nó mara
ndéanair go dtiocfaiḋ sé féin anuas
nó go mbeiḋ íṫior aige é
Ní'l aon ċall dó leis. Is dearḃ
go mbeiḋ mise ṫuas aige. Ġabfaiḋ
mé suas do réir a ċéile. Ṫosnuiġ sé
ag méadú go raiḃ a ċeann
leagṫa ar an síleál. a Ġo suas

arís adeir sé leis an gcailín
nó is geárr go mbeiḋ mise imṫiġṫe
aige.
Ġaḃ sí suas ċuig an ḃfaiċċe arís
"Ó Cuir síos an hata aige nó is
geárr go mbeiḋ sé aníos 7 tiuḃraiḋ
sé an teaċ ar a ḋruim aige
tá sí ~~ċoin~~ ag méadú ċoiḋ mór sin.
Ó Tabair síos ċuige é mar sin
is ionann liom 7 mo ḃás sgaraḋ leis
adeir an faiċċe
Tug an cailín anuas an hata
ach nuair a ḟeaċ sé é ġaḃ sé
amaċ
Ní mórán aċair a ḃí siubalta
acab arís nuair adubairt an
S S ġlas go seasfeaḋ sé síl
isteaċ i gcúinne eile faiċiġ
Ṫáinig sé 7 ċuaiḋ sé isteaċ
ḃí cailín eile roimhe annsin
Cá ḃfuil an faiċċe?

19

Tá sé ṫuas i mbarr an tíġe.
Ġaḃ suas ⁊ abair leis an sciaṗéara bróg
a ḃí ag an ḋeiċiṁaḋ áṫair a ṫáiniġ roiṁe
a ċur anuas ċuġam
Ċuaiḋ an cailín suas. "Tá fear
ṫíos ⁊ deir sé leat an sciaṗéara bróg
a ḃí ag an ḋeiċiṁaḋ áṫair roiṁe
a ċur síos aige
Ġaḃ síos ⁊ abair leis ná ṫéiḋim-se
níos go gcuirfiḋ mé sa ráḋaoṫ
san déiṗ nó faoi nó cora salaiġ
Ṫáiniġ an cailín anuas agus
d'inis sí dó an méad a d'abair
an fiṫaċ
Ó ná bac leis adeir sé aċ go
suas arís agus abair leis
a ṫeaċt ċuġam go beo! agus ċoruiġ
sé ag meaḋú nó go raiḃ a
ceann leaġṫa ar an gluaiseal
Ġaḃ an cailín suas arís
Ó Ċuir síos an sciaṗéara bróg

aḋeir sí nó béiḋ an teaċ leagṫa agé
tá sé ag méadú óm nios sin
~~tagaimíd [illegible] na bróga~~
Tabair leat iad aḋeir sí agus
ċuir sé uirre iad. Tug an cailín
amaċ iad 7 tug sí don f
Gearr glas iad
D'imṫiġ sé amaċ nuair a feicir
sé na bróga 7 bí siad ag siubal
nó go raib sé suas le cuairt eile
acab.
Seo anois teaċ faiċaiġ aḋeir sé tá
mé ag dul isteaċ fanaiḋ annseo go
dtigiḋ mé amaċ
Ċuaiḋ sé isteaċ. Bí cailín eile
roimis istiġ
Cá bfuil an faiċaiġ?
Tá sé imiġ i mbarr an tiġe
Gab suas 7 abair leis an claiḋeaṁ
solais a bí ag an naoṁaiḋ agair roimis
a ċur amaċ ċugam.

Ġab an cailín suas ag lorgaiḋ an claiḋeaṁ a ḃí ag an naoṁaḋ ciaraí a ċásuig roiṁe.

Ġabh síos adair an f   agus abair leis ná ċáidim síos go ndeanfaiḋ mé barrcaláca mo ḃróg dá adair sé.

Ġab an cailín síos 7 duḃairt sí san

G.   Scarr glas é.

Ná bac leis adair sé ċoruig sé ag méaḋú suas. Ṡeannuig an cailín 7 rith sí suas arís. Tá sé ag méaḋú adair sí

Ṡín an faġaí an claiḋeaṁ isteach 7 ġab sí amach 7 ṫug sí an claiḋeaṁ don G.   Scarr glas

Nuair a fuair sé an claiḋeaṁ ṫarraing sé leis an scailín an claiḋeaṁ Soluis a cur amach nó mairaġcuireaḋ go ngabfaḋ sé féin suas agus go mbainfeaḋ sé ~~ċuige~~ an ceann ḋe

leis an gclaiḋeaṁ a ḃí aige
agus go mbeaḋ an claiḋeaṁ Soluis
annsin aige gan buiḋeaċas, agus ċorruiġ
sé ag méadú.

Ċuaiḋ sé suas ⁊ dubairt sé
leis an claiḋeaṁ ceart a ċur síos
go dtí é. "D'aiṫneoċaḋ sé féin an
claiḋeaṁ Soluis agus mara gcuirfiḋ
an claiḋeaṁ ceart
mí go dtí é tiocfaiḋ sé féin
aníos ⁊ bainfiḋ sé an ceann díot
baḋ an teaċ leagṫa aige tá sé ag méadú ċóṁ mór sin

Tabair ċuige é mar sin
adeir sé ⁊ ṡín sé ċuige an Claiḋeaṁ
Soluis. Má tá sé ag méadú mar sin
adeir sé tabair ċuige é. Is ionann
liom ⁊ mo ḃás sgaraḋ leis

Ṫug sé annsan an Claiḋeaṁ Soluis
agus ṫug sé don G. G. Glas é
Nuair a fuair sé an Claiḋeaṁ
Soluis ṫug sé [illegible] an claiḋeaṁ
eile a fuair sé i dtosaċ, agus
ḋíbriġ sé amaċ ċóṁ fada leis
an muinntir a ḃí amuiċ ⁊ ḃíoḋar

ar siubhal go dtáinig siad chomh fada le
cúirt an rí

Táinig siad isteach i gcúirt an rí
ar an bpointe do ~~connaic~~ bhaca an rí ag teacht
iad cuir sé fios amach ar ṁaiġ
gur marbuiġ sé dubh é mór ṁór
dó é freisin.

Nuair a ṡuiġ siad síos d'fiafruiġ
an rí díobh cé raibh a dtriall nó
a dtarraingt

Seo fear acú ag teacht ag labhairt
mná ort adeir an Gaedhealach
Gearr Glas

Dá mbeadh neart agam-sa air so
fadó a bheadh sí pósta adeir an rí
tá garrda ann sin anuas agus trí
fichid sleagh ann ⁊ tá cloigeann mic rí
ar ċuile ċeann acab ach sleagh amháin
Cuirfidh muise fios uaiṫe go bfeicimid
an bfuil sí sásta é a ṗósadh má
ṗósann sí mise tá mise sásta adeir an rí

24

Ṫáinig an inġean i láṫair
d'fiafruiġ an rí dí an raiḃ ~~sí~~ sí
sásta mac an tiġearna a ṗósaḋ.
Nílim adeir sí. Ní ṗósfaiḋ mise
aon fear aċ fear a mbeaḋ coisíḋe
aige a ḃuailfeaḋ cailleaċ atá agamsa
ag dul ag rásaiḋ trí ḃuidéal sean-
uisge beaṫa atá sa tobar san domhan
~~tobar~~ Éisean. trí buidéal ag ċaon duine acaḃ.
Má's luaiṫe a ṫeaċ sé anuas ná
an cailleaċ pósfaiḋ mise é aċ
má's luaiṫe a ṫeaċ an ċailleaċ
ann beiḋ a ċloigeann ar an tsleaġ
aċ má's ṫíos é pósfaiḋ mise é aċ
go mbeiḋ rudaí beaga eile le déanaṁ
aige ina ḋiaiḋ, adeir sí.
Cuireaḋ an cailleaċ 7 k ~~féin~~ Cos faon ċéad ag rith
annsin ag triall ar trí buidéal ag ċaon duine
acaḃ. Nuair a ḃí an cailleaċ leaṫ ḃealaiġ
siar ḃí cos faon ċéad leaṫ ḃealaiġ anoir
aríst 7 na buidéil uisge aige. Ruġ an

an cailleaċ ar ḋáiġ sí na buidéil. Ċuir sí Cos faoi Ċrios isteaċ i gcloigeann capaill ⁊ ċuir broġam ruaḋ ina ċeann ⁊ d'imiġ sí féin nó go ḃfuair sí trí buidéal den uisge leiġis.

Nuair a ḃfaca leis an níḋ 3 J a ḃí Cos faoi Ċrios ag teaċt dubḃairt sé le Cleas le hÉisteaċt a cleas a ċur le talaṁ agus ċuir sé féin caonaċ sa gcluas eile leis. D'éist Cleas le hÉisteaċt. Tá an cailleaċ anois adeir sé ~~agus~~ ag tógáil an uisge san domhan ṫiar. Tá Cos faoi Ċrios ag srannaḋ i gcloigeann capaill ⁊ ~~t~~ leaċ bealaiġ ansan ⁊ tá bronán ruaḋ ann.

Ċuir sé an gunnadóir anuas ag tógáil cúpla ar an áit a raiḃ an Ċailleaċ agus gur pléasc sé na buidéil a ḃí ag an gcailleaċ agus gur ḃain sé an

biorán suain ar cheann Chos faoi Ghrios i n-aon urchar amháin. Nuair a dhúisigh Cos faoi Ghrios
ghabh sé cuig an tobar arís nó gur thuit sé na shuí buidéal
~~Bhí~~ Nuair a bhí an biorán suain bainte sgathamh ar cheann Chos faoi Ghrios d'fhiafraigh sé da chlann le h-éisteacht cén bealach a bhí leis an gcailleach

Tá sí leath bealaigh anseo, arsa sé

Labhair sé annsin leis an bPolláire mór 7 dubhairt sé leis a bheith dá coinneál siar nó go dtiocfadh Cos faoi Ghrios i ngar do bhaile agus annsin an dá polláire a thabhairt di. Nuair a bhí Cos faoi Ghrios i ngar do bhaile thug an Polláire mór an dá polláire di 7 chuir sé ar lorg an Chriostaidheara í 7 níor facthas aon amharc ní ba mó uirthe.

Nuair a tháinig Cos faoi Ghrios 7 ~~an~~ na trí buidéal aige thug mac an tighearna ag ingin an rí iad.

Níl aon maith annsin duit arsa sí.

Tiubhraidh mise féin duit anocht adeir sí
Má bhíonn sé agad dom i mbárach béidh sí ceart
ach mara mbeidh béidh do cheann ar shleagh
Seard do thug sí do siosúr ar an bpointe
'Sé a thug sí an siosúr chuir sé 'na phóca
é agus ní raibh ann ach go raibh sé i bpóca
nuair a chuir sise lámh air agus gan focal
ar bith uirthe agus thug sé léim amach é. D'imthigh
léi ⁊ níor stop sí go ndeachaidh sí go hIfrinn
Leanann an garsúnach gearr glas í agus
chuir sé bróga agus hata na bhfaic air
bhí buadh iontu ní aireochadh tada é nuair
a bheadh an hata ⁊ na bróga air agus ní bheadh
aon fhocal air Lean sé isteach i nIfreann
í Nuair a chuaidh sise isteach thug sé an
siosúr don Diabhal mhór ⁊ leag sé sin thar
é ⁊ bhí lámh an gharsúin ghearr glas
fán am ar fhág an buachaill mór an
siosúr, bhí sí ag dul isteach i ngairdín
léithe ⁊ gan aon amharc air ⁊ thug
sé léi é.

28

maidin i mbárach
Má ḟeicim-se an sciorta seo arís! Má ṫug mé cóṁ fada leat san oíċe inḃárach maṙbóċaidh mé leis a bhfuil san Éireann agaibh. adair sí leis an Diabal Mór.

D'imṫiġ an Gaisgideaċ Gearr Glas 7 ṫáinig sí ar ais. Níor ḟan sí ag [illegible] ġráḋ. Nuair adéirig mac í an [illegible] ar maidin bhfuil an sciorta agat? adair Gaisgideac Gearr Glas

Níl blas de agam adair mac an [illegible]
Ṫug sí uaiṫ é
~~[illegible]~~ ṫug sise uaiṫe é 7 ṫug mise uaiṫe é adair an
G G G.

Ṫug sé do an sciorta anuas in
leag sí anuas [illegible] aige 7 nuair a bí sead ag ḋul ḋá [illegible] !
"Bhfuil mo ṡeod agat? adair sí
"Tá" adeir sé 7 ṡín sé ċuice é
Ġlac sí é 7 ṫáinig dí ċóṁ
[illegible] le an [illegible] [illegible]
Anois adair sí [illegible] me seod

29

Ach dúirt an ... Ma bhíonn sí agat dom
ṡabhálaí ní ġabhfaid do chloigeann ar
an sleagh mara mbéiḋ gabháil do chloigeann
ar an sleagh. Ṫug sí raca ansin
do Chuir sí i bhfolach é, mar bhí fios
do féin. Ní raibh sé ach curtha i bhfolach
aige nuair a bhí sí gearr ~~..~~ ag teacht
uaiḋ d'imṫiġ sí léiṫe 7 níor stop
sí go ndeachaiḋ sí go hIfreann. Nuair
a ṫáiniġ sí isteach d'ḟiafruiġ sí don
diabhal mhór an raibh an sioruip aige
Creidim go bhfuil adeir sé agus ṫáiniġ
sí gá tormaiḋeacht
"Ó," adeir sé, "níl blas de agam"
Creidim nach bhfuil adeir sí agus
d'ionnsuiġ sí á ġabháil agus ní
raibh diabhal i nIfreann nár ṫosuiġ
ag síneaḋ nuair a ċonnaic siad
an greadaḋ a bhí ag an diabhal mór
á ḟáġail. Ṫug sí do ^ansin^ raca.
Chuir i bhfolach é sin adeir sí. Má

Feicḋ nuair a ḃí sí maidin i mbárach aḃair
sí ní fiú biorán a ḋíol mura aiṫeiċ
ḋuit mar ċeannóċ mura i mbárach
ḋuit mara bfeicfiḋ mé é seo agat.
Leag an diabal neart an raca ċaiṫ
ní raiḃ ann aċ go raiḃ sé leagṫa
ċaiṫ nuair a ḃí sé tógṫa ag
an ngarsúnaí Seán Glas agus d'imṫiġ
sé leis go dtáiniġ sé ċoṁ fada le
mac an tiġearna

Nuair a d'éiriġ sé ar maidin
an bfuil an raca agat? adeir an

3 3 3

Creidim go bfuil
B'féidir naċ bfuil
O níl blas de agam

Ó tug sé uait é aċ tug mura
naiġe aríst é

Nuair a ṫáiniġ sé annsar
leag sé [illegible] acu ní raiḃ
annsan go raiḃ sé [illegible]

31

ag an mbórd gur leag sí an paca
le neart faitíos sna cloigeann
An bhfuil an paca agat? adeir sí
Tá adeir sé agus ṡín sí chuige é
Ṫáinig scaoit ndaí uiríe ní ba
measa ná an céad lá, nuair a
ċonnaic sí an paca

Rug sí ar cíor ʼbhí an ċíor
seo agus don imbárach adeir sí
leis 7 ṫug sí do an ċíor. Má ċíorann
adeir sí ní ṫabharfaidh do cloigeann ar
an ṡleaġ. Beidh spiáil eile arís agat
Ṫug sí do an ċíor 7 chuir sé í, staigé
Is ṫáinig sí isteach agus ġoid sí uaidh
an ċíor arís nuair a bhí sí gaibhte amaċ
lean an ġ ġ ġ í agus
b'éigin dó claidheamh solais an ḟiaidh a
ṫabhairt ní ḃeanfadh sé don ġruaig
gan an claidheamh an oidhċe seo. Níor
stop sí go ndeaċaidh sí go hIfreann
7 go ndeaċaidh sí isteach ċoim fada

leis an seaċtṁaḋ haġair ṫuine a bí
ann 7 ṫug sí dó an ċóir agus
nuair a bí an seaċtṁaḋ haġair ṫuine
ag ċur na cóire a ḃfolaċ síl an
Z. Z. Z. í a ṫabairt leis
dáirig an Seaċtṁaḋ haġair ṫuine é
agus nuair a dáirig sé ċearna
an an Z. Z. Z. aċ an
cluḋáin Solus a ṫarraing agus
an clogeann a bainnt de. ṫug sé
leis an ċóir ag Clogeann an Seaċtṁaḋ
haġair ṫuine. 7 ṫáinig sé ċoṁ fada
le mac an Tiġearna. ṫug sé dó
an ċóir 7 dubairt sé leis an clogeann
a leaġan ar teaċ faoi n leabaiḋ
~~[illegible]~~ Ġníoṁaiḋ nuair ... an ċóir ar maidin
ḋearr sé le mac an Tiġearna, agus
ḋéarfaiḋ mé léiṫ an clogeann sin a ċóraḋ
nár cóiraḋ le fuaiṫ gcéad bliain

Nuair a ṫáinig sead anuas ar maidin
"An bfuil an ċóṫa agat?" adeir sí leis.
"Tá" adeir sé agus an cloigeann, "seo
anois cóṫa an cloigeann seo nár
cóiriġ L [illegible] gcéad bliain, agus
seo í an ċóṫa le é aċóiriġ."

Nuair a ċonnaic sí an cloigeann
agus an ċóṫa i n-ḃrufeaċt ní raiḃ
fios aice céard a ḋéanfaḋ sí. Ḃí
sí geall le bheiṫ i lagar 7 ní 30 mhaí
~~[illegible]~~ a ḃí sí i ndon a mbéile a ṫabairt dóiḃ
ḃí sí ċoṁ cantalaċ sin

Nuair a ḃí an béile iṫte acaḃ
"Tá anois fuasgailte agaiḃ" adeir sí
"aċ má tá féin ní ḃfóirfaiḋ mé
ní go dtugaiḋ tú mo nua-ċolaiḋ
ḃorta ~~[illegible]~~ atá ~~[illegible]~~ míle bliain 7 míle ar doiṁin
i lár an ċnuic úd ṫall ~~[illegible]~~ a bfuil
an fairrge faoi na bun agus ~~agus ar~~ má ṫiuḃrfeann
leat dáiġ a ṫeagṁas míle bliain ra gcnoc
~~nua-ċolaiḋ ḃorta míle ar doiṁin~~
~~[illegible]~~ i rioċt le go dtiocfaiḋ soiṫċí bliain

34

Ċoṁ fada leis an t-ám a ḃul an nua-ċolaiḋ
pósta le huċt do ḃogáistí ach a ṁeinfaiḋ
bríḃ a ṫabairt amaċ / mar ṫeaċtóċaiḋ siad uaim, ~~fut~~ béiḋ leat

Dimiġ leob 7 ṫug siad leob
Tóin Iarainn 7 dubairt an G.
G G. leis a ḋíċeall a ḋéanaṁ
agus go raiḃ sé ar aige

Ġaḃ Tóin Iarainn 1 n-ṫalaṁ an ġruic
7 bí sé ag cur ollṁaiṫe san uaiṁ
7 ṫug sé an soiṫeaċ uisce leis
ní raiḃ rud ar biṫ in ~~ṫagṫa~~ ġeroc
dár ṫeaġmuiġ uaiṫe nár cuireaḋ
uisce sa ṡoiṫeaċ go ḋtáinig
sé faoi'n gcúinne léiṫ

Pádraiġ Mac an Ṫiġearna 7 Ingean an Rí
le ċéile. Nuair a bí siad ag dul a
ċodlaḋ anuas ann dubairt an G.

Ġearr Glas go raiḃ faicíos ar
go marbóċaḋ sí é 'ac ġabfaiḋ nuair
faoi do ċonnaic ... sé nuair a

a ċéasfaí mé go mbéaḋ mé ag teastáil uait

Ġaḃ sé a ċodlaḋ ⁊ ní ġearr go dtáiniġ an G. G. G. agus ċuir sé mac an tiġearna amaċ. D'ionnsuiġ sé é ar a ċéasaḋ fairbte mac an tiġearna a bí aige ⁊ d'ionnsuiġ seisean é ⁊ bí sé ṫaiṫí féaċta le bualaḋ nuair a ṫáiniġ an lá.

An dara noiḋċe nuair a ċuaiḋ sé a ċodlaḋ ṫáiniġ sé ag bualaḋ mac an tiġearna nuair a d'ainiġ an G. G. G. í ṫáiniġ sé ċóm fada leis ⁊ ċuaiḋ sé isteaċ mac an tiġearna — ní raiḃ aon aimsir aige air — agus ṫosuiġ sé dá bualaḋ seisean bí sé ag ceasaḋ fairbte. Aċ mac an tiġearna a bí i gcomnaiḋe aige. Má d'ionnsuiġ seisean d'ionnsuiġ seisean é dá bualaḋ go raiḃ sé

36

féachta go maith ⁊ ní raibh ann ach
go raibh sí iníon bhriseadh-fearta a
réidhiú dóibh ar maidin
Rinne an G G G an
cleas céadna an tríomhadh hoíche
agus is go dona a bhí sí iníon
a mbuille a leagan chuca maidin an
tríomhadh lá. Bhí mac an Tighearna
a chodladh bhí an ceathramhadh oíche
agus bhí an G G G dá
bhfaire agus ní dearna sí tada
ar bhualadh an ceathramhadh oíche
agus d'fan an G G G dá faire
ar feadh míosa ar fhaitchíos go ndéanfadh
geall ar bith ar a huntuin agus go
marbhóchadh sí mac an Tighearna
I gceann na míosa ní raibh bean
ar bith ní ba chríochnamhla ná í ná
ní b'fhéarr ná í
Ó tharla sibh cruachta le céile
nuair an G G G ach

37

muir ag dul ag imṫeaċt uaib
Ó céard tá tú a ráḋ adeir sí
an ag sgaraḋ leis an bfear a
ḃain dín diabal mé uḋámuḋ?
Ní h-é amáin mé a ḃaint den
diabal aċ fuair mé an máiġistir a
ḃí oraiḃ uile ann adeir sí
Ní ḟéadfainn fanaċt i n-éinfeaċt
leat óa má duine saoġalta mise
a ḃféadfaḋ fanaċt ar an saoġal ní
ḟéadfainn é tada a ḃeanaṁ duit
is duine mise a cailleaḋ ceana
adeir sí léi.
A ḃfuil ḟios agat adeir sé
le mac an rí an fear ar tóc
tú na cúig púnta déag air
Tá adeir mac an rí
Is mise an fear sin adeir sé
agus ṫug dia an oireaċt cúnaṫa
dom go ḃféadfainn síos a Tóc, nuair
naċ raiḃ rud ar biṫ eile ag teaċt ṫreasna

38

orm 7 go gcaiṫfinn í 'n a tosc:

Agus an bhfuil fios agat Cliar le hÉireacht, Sór Fear Ċríost, an Gunnéire, an Pollaire Mór agus Tóin Lapainn ní raiḃ a leiṫéidí ann ariamh de ḋaoinibh saoġalta aċ Dia dá gcur amaċ romham le haġaiḋ an ḃeain seo a ṡiosruġaḋ agus í a ċaiṫeaḋ san diabal agus uaċ é ġráġra Dé a Muire an dúġ mile uċtaiċ sé gċuic ó go mbeiḋ sé uair ariċ go deo 7 ní hé Tóin Lapainn é. Ċeap Mac an Tiġearna le na ṡúile gombaḋ fir iad aċ ní raiḃ iontaḃ aċ sgaile gur ċeap sé gurḃ iad a ḃí ag déanaṁ na hoibre

Cuirfiḋ mí trí aifreann le m'anam uair an ġ ġ ġ agus feicfiḋ an pobul dá ḋomnaiġ seo tagainn mé ag dul isteaċ colm geal de do ġualainn do na flaiṫis

39

dubhairt sé leob go mbeadh ciúnas compórd aca go bhfágaidís sead bás agus go ~~bhfágaidh sead~~ mbeadh na flaithis ar deireadh acab.

D'fhág sé beannacht acab 7 d'imthigh uatha Dia Domhnaigh a bhí chugainn. Connaic an pobul an colm geal ag dul ós ~~gu~~ deasghualainn mac an Tighearna go na flaithis.

Meachún — 10/3/1931.

Chuala an sgéalaidhe an sgéal seo ag a n-a máthair a cailleadh timcheall na bliana 1916 7 í suas le ceithre sgóir. Bhí an sgéal dearmadta aige nó gur chuala sé arís é ag Mac ~~So~~ Séin - Muiris Mac Donnchadha, a chuala ag duine eicínt eile é. Sa mbliain seo 1931 a chuala sé ó na mac é.

sliocht = macanna
long = ingheacha

Ní caithfeochir an ingheacha ar do shliocht nuair a phósfaidh siad ní bheidh siad ar do ghné. Ní bheidh ingheacha ar shliochtaibh

níor chuibhe leis í

Bíodh an troileán bolaighe faoi fearainn dearg is dá thriomú.

Ceilpeadóireacht

Nuair a bhí mise ag éirí suas bhí saoghal cruaidh ag na daoine agus saoghal níos cruaidhe ann roimhe sin. Chaith mé ceithre bliana déag ag déanamh ceilpe ar Inis Muirgheasáin roimhe agus fóghmhar, # geall le bheith im chomhnaidhe ann ceithre bliadhna déag, mara dtigeann tréan ar an Satharn. Bhímís ag bainnt feamnaighe, dá ghearradh thíos dá réir mar bhíodh trá mhór ann, agus mara mbeadh trá mhór ann dá ~~ghearradh le~~ chroinínteacht ar an mbád. Bhíodh sgian i mbárr an chroinín. Chuirfeá an croinín síos faoi uisge agus chasfá an sgian na gcoirleach agus chuirfeá feamnach isteach go mbeadh greim ag an gcroinín uirthi. Nuair a bheadh sé tógtha í a tharraingt isteach bainnt fear maith agus bád maith aca b'ainfidís trí tonna coirlighe sa lá. Ní bhíodh fhuil ach éadaigh thíos orm ó Luan go Satharn

Ḃímís dá dóġaḋ ar an oileán oiḋċe ⁊ lá nuair a ḃíoḋ tornóg dóigṫe againn ceann eile a ċur suas. Ċaiṫ mé sé oiḋċe ⁊ sé lá bliain gan néal a ċodlaḋ agus an ċealp dá dóġaḋ againn. Ba ṁór an sclábaiḋeaċt é ní raiḃ sclábaiḋeaċt ar biṫ aċ é a dóġa i ndeaḋ na tirneaḋ i gcaiṫeaṁ na haimsire agus ġá fuaraiḋ le raċaḋ ceilpe. Ḃíoḋ an ríġ ag ríṫ ar an tornóg agus mara dtugtá aire dó ṁillfeaḋ sé ar an ball í.

Rinne mise ⁊ fear eile naoi dtonna ⁊ sé ċéad déag ceilpe bliain. Ċuaiġ ṗunt deiċ an tonna fuaireamar ar an gceilp sin.

Ḃí teaċ ar an oileán don maor agus do luċt ceilpe. Ḃíos mise ⁊ an maor ar an oileán oiḋċe ~~Ṡ[illegible]~~ Ṡaṁna. Nuair a ḃí sé in am dul a ċodlaḋ ġaḃamar a codlaḋ. Leaḃ dorċa a ḃí ar an teaċ. Ḃí coinnle mór sa teaċ ⁊ ~~[illegible]~~ lasamar

an coimpa leis an leaċ-ḋoras mar.
Ċuireaḋ gaoṫ ṁór an doras isteaċ.
Ní raiḃ ann aċ go raḃamar ~~[illegible]~~ ins an
leabaiḋ nuair a ruiġeas ar an gcoimpa
agus buaileaḋ ar an mballa eile an
taoḃ eile den teaċ é. Ċuireamar
leis an doras arís é. Ṫuit codlaḋ
trom orainn. Níor ḋúisiġ muid go
dtí an dó ḋéag maidin Dé Luain.
[illegible] eile, [illegible] liom-sa [illegible]
leis an maor, a ċaiṫinn isteaċ Dé
Luain a ḋúisiġ muid. Ṡíleadar
gur caillte uilig a bí muid
nuair a connacadar na báid 7
naċ raiḃ muid féin ar fáġail
Connacadar dá [illegible] feamainne a [illegible]
le cur amaċ de [illegible] [illegible] go
gcodlóċamuid go hoiḋċe Dé Luain [illegible]
gur ḋúisiġeadar muid. Ḃí an codlaḋ
sin ċóṁ mór beag naċ le codlaḋ
mná [illegible] an féiḋ

43

Triúr ban a bí i ndiaidh an féir bainneadar
feamainn 7 d'ógadar dá luain i ~~[illegible]~~ d'fágadar
an ċeilp ar fuaid dá Máirt go dtí
dá Céadaoin. Tugadar leob i dtrí ċléib
an ċeilp 7 ċuadar go Gaillimh na
cléib ar a ndroim gur siúladar i
nGaillimh i bogaiṫí beaga a ċeannuiġeadar
ċuireadar isteach na cléib iad 7 ṡiubladar
leob abaile an triúr i n-éinfeacht
Ní raib duine ar bíṫ orṫa ag siubal
abaile do bí a gcois dóib féin
Nuair a bí bóiṫrín Rosa a mill
caiṫte aníos acab connaiceadar fear
an taob ó ḋeas — níor ċáiniġ aon
droċ rud uaim ar ṫaob na ~~[illegible]~~ láimhe
deise. bí bean acab a bí deaġ-mhórdhaċ
a raib paidreaċa beannuiġe aice. Nuair
a ṫógaiġ sí a rád na paidreaċa
níor ḟan aon faiċéar orṫa 7 ní faca
siad an fear ní ba mó aċ an
oiread. Nuair a ṫáiniġ siad abaile

44

bí píosa maiṫ den oiḋċe caiṫte. Ḃí tuirse 7 ocras orm. Ṫosnuiġeadar ag cur caoi orab féin 7 ḃí sé gar go ḃí ina lá nuair a ġaḃ siad a codlaḋ maidin Ḋardaoin. Ċodail siad annsin ó ṁaidin Ḋardaoin go maidin Ḋia Ḋomhnaiġ. Ní beag nach ndearna mé féin 7 an maor codlaḋ comh mór leob i n-Inis Murġnaida

Ċaiṫ mé bliannta ag baint feamainne ar ċladaċ Condae an Ċláir 7 mí aibreáin agus ag na forbaca ag Crocán na gCailleaċ agus an tréad i nGaillimh bí mé ag baint ag oileán [illegible] (imbéal [illegible]), ag Carraig Diḃir, ag Carraig Fada agus ~~t[illegible]~~ ag oileán fraoċ, agus ag gaċ caoi taoiḃ d'Árd Tamain ~~7~~ 7 gar de Rinne na Corann agus ag oileán Eada taoḃ amuiċ de Ṫamain Ċuiriṁís an feamainn ar an mbád

cuile ṫráiṫnóna i nGaillimh ⁊ Ṡéadlaoiṁ
⁊ le caiṫeaṁas ar ṫuaiṫ agus ar
an margaḋ. Nuair a ḃíḋeas i mbád
ceaiṫrair ḃíoḋ an ceaiṫramaḋ cuid
dom timċeall ḋá ġailleaċa sa lá
ḃlianta. Ḃíoḋ laeṫeannta ar ċoróin

meacán

3/3/1931 i gCárna.

Fear 'na ċraiceann a d'éiriġ ar an bhfarraige

Máirtín Mac Donnċaḋa ba é aṫair mo ṁáṫar é bhíoḋ sé 'na bhádóir. Bhíoḋ sé 'na iascaire is 'na bhádóir go dtí naċ raiḃ sé in ann dul i mbád. Bhí bád dá ċuid féin aige d'fháġa sé Gaillimh lá gaoiṫe anoir aneas i riocht go raiḃ cóir aige 7 go raiḃ an oiread cóir aige is bhí an bád in ann a ṫabhairt leis. Nuair a bhí sé ċoṁ fada le Sceiréannais amaċ ó Ḃearna d'éiriġ an fear ar an bhfarraige aníos go dtí na bácta ar an mbord ar a ċionn (taoḃ na gaoiṫe den ḃád) bhí a aġaiḋ ar an mbád 7 é ag imeaċt i ndiaiḋ a ṫaoiḃ, é i bhfoisceaċt fad croisín den ḃád (18 troiṫe) bhí sé ag breaṫnú ar na daoine a bhí sa mbád 7 bhí a ndóṫain faitíos orṫu is aiṫníodar orṫu. Ċoinniġ sé ṡuas leob go ndeaċaiḋ siad don Áird gur leag sé uisce ar an gcladaċ. Nuair a leag sé uisce ar an gcladaċ an d'imiġ sé. Ġreadaiġ sé.

Nuair a ḃí an fear 'na ċraiceann imiġṫe
lúċtaiġ siad an bád arís le feamainn duḃ.
Tugadar an luċt sin go dtí an Ċorann
– Corann na Tuinnaí – ⁊ ḋíoladar é.
Nuair a ḃí sé díolta acu ~~[illegible]~~ sgaoil siad siar
an bád ag dul abhaile san oíḋċe. Ní
móran aċair a ḃí seolta acu nuair
a ṫuit an fear a ḃí i ndáinfeaċt le
Máirtín Mac Donnċaḋa sa mbád 'na ċodlaḋ.
Ṫuit sé 'na ċodlaḋ ar an mbalastar.
Ḃí Máirtín ag gabáil an báid ⁊ ciórusa
ceo-ċodlaḋ ag teaċt air. D'airiġ
sé gleo sa bhfairrge taoḃ ṫiar de agus
nuair a ḃreaṫnuiġ sé 'na ḋiaiḋ ḃí
fear 'na ċraiceann i ngreim i ndeire an
báid, ~~a láṁ ar~~ agus é ag iarraiḋ a ċos a ċur ~~[illegible]~~ i máiġistreaċt na sgúnaí
go mbainfeaḋ sé teannta as an máiġistreaċt
go dtiocfaḋ sé isteaċ sa mbád. Sgannruiġ
Máirtín. Rug sé ar an tuaġ a ḃain
sé ḋe an láiṁ le buille den tuaġ.
Ṫuit an fear sa bhfairrge ⁊ lár an ḟairrge

48

san am a raibh sé. Rug Máirtín ar an láimh 7 chaith sé a lámh leis 7 nuair a chaitheadh a lámh leis thosuigh sé ag béiceadhach. Bhí an bád ag teacht anoir 7 chinn sé ar Mháirtín an fear eile a dhúiseacht. Tharraing sé an halmadóir ar an srúin 7 bhuail sé leis an fear a bhí ina chodladh ar ubhall a leise 7 chinn sé ar a dhúiseacht. Níor an fear go dtáinig an bád sa gcaladh. Dhúisigh sé ansin 7 bhí sé ag béiceadhach le pian i n-ubhall a leise san áit ar bhuail Máirtín leis an halmadóir é. Thosuigh Marta Láirnie arís nach go bhfuair sé bás. Seán Mór a bhí ar an bhfear seo.

Tar éis na báirce dubhairt Máirtín nach dtiubhradh sé turas ar chuan na Gaillimhe arís go go dtiubhradh sé turas timcheall ar Chruach na Caorach 7 Cruach na Caoile — Caolainn 7 Mac Dara an dá naomh a bhfuil riad ar n-uirighe uaibh — go n-iomaluigheadh sé do na naoimh. Chuaidh sé ansin 7

49

agus ṫug sé fear leis ⁊ nuair a bí sé
ag dul timċeall ar Cruaċ na Cara nuair
a ṫáinig sé ar aġaiḋ na háite a bfuil an
tobar ⁊ an leaċta bí an fear úna ṡuiḋe
ar ceann do na leaċtaiḃ ⁊ culaiḋ ḃuiḋe
air, fear liaṫ ⁊ cos os cionn na coise
eile aige a leabar mór leagṫa ar a ġlúin
aige ⁊ é dá léiġeaḋ

Seo é Mac Dara adeir Máirtín
leagṫa ṡí an scol toraiġ adeir sé leis
an bfear a bí i ngaireaċt leis. Nuair a
bíos sé leagṫa agat labróċaiḋ mé leis

Nuair a bí an fear dá leagan ṫáinig
gaoṫ sa taoḃ eile dé ⁊ cuireaḋ an
scol adeir Máirtín adeir Máirtín ⁊ an
fear liaṫ ⁊ ní faca sé aon duine
níos mó air.

Tar na báirí ċuaiḋ sé timċeall ar
Cruaċ na Caoile ⁊ ~~naċ~~ connaic sé
Caolann ar an mbealaċ a bfaca sé
Mac Dara. Bí an culaiḋ ċéadna air X a

Fógair an t-ocht 7 a galbhaí - Conicál bolb le Cuiċ

bos Aibéinne

bos Eirifinne

droiceadh bos Eithfinne

bí ar muc dara agus an leabhar dá léigheadh
aige mar bí ag muc dara. Táinig an
scol sa mbealaċ ar maidin, 7 ní faca sé
Cathlann níos mó. Nuair a bí sé ag cur
a ninnigíos asteach sráidnéadóir iad féin
dó agus arsain ina diaidh sin níor
fágadh aon blas dó ar a bfaighe

10/3/1971 . Micheál

Trí oíċe ar na Sgeirdí.

Bíoḋ fir na hÁirde fadó ag dul go Sgeirdí ag marḃú cailleaċa duḃa (b.óg) ⁊c. broigill agus duibéain (shag). Ġaḃ mórḟoireann aca i mbád iomarḋa go dtí na Sgeirde. Ḃí Máirtín Mac Donnċa aṫair mo ṁáṫar ⁊ Micil a ḋearḃráṫair ⁊ cuigear eile ann. Ní ḃeaḋ aon ġnaiṫe do ḃád eile aca. Ċuaiḋ cúigear acab amaċ ar an mbád i lár na hoíċe ⁊ d'fan Máirtín ⁊ fear eile sa mbád. Nuair a ġaḃ an cúigear as an mbád ⁊c. ceapann gur ċuala an ḃeirt a ḃí sa mbád na glaoḋ a tafann ⁊c. ceapann gur torainn na cailí ag bladaiḋ. Nuair a ċorraiġ na cailí ag bladaí ⁊c. ceapann ġeabán ⁊c. lacaí ag cainnt coimhangaí go leor dóib. D'órduiġ an ḟarraige le iompó ġann báistí dóib miċeaċ ⁊ an cúigear a ḃogaḋ uaiṫ ón na Sgeirde. Ní ḋearnadar aċ tosú an báid a ṫiomáint sa ngaoiṫ ⁊ a ḋul abaile. Ḃí an ċóir acab ⁊ tarraingeadar abaile slán lár na báistí

ḃí sé 'na ġála. Ċuaiḋ ceaṫrar acab
i mbád seoil go bfeacaḋ siad an raiḃ
an cúigear a ḃí ar na Sceirdí beo
Nuair a ċonnaic an cúigear a ḃí
ar na Sceirdí an bád ṫosuiġeadar
ag bagairt a lámh orra a ḋul abaile
Ċuaiḋ siad abaile an lá sin.
Lár na ḃáireaċ an darna lá ḃí sé
níos ciúine aċ go raiḃ an t-oibriú
mór sa ḃfairrge. Ċuadar siar aríst
ṫugadar leob uisge 7 arán don ċúigear
Ċuaiḋ siad ċoṁ fada isteaċ agus
d'ḟéad siad 7 ċeangail siad dorugha
ar ċaon ṁála a raiḃ an dá baraille
ionntab baraille uisge 7 baraille aráin
ḃí luaiḋ ar an gceann eile den dorugha
agus caiṫeadar isteaċ an luaiḋ d'ós cionn
fuair an cúigear greim ar an
luaiḋ 7 ṫarraingeadar isteaċ an
dá ḃaraille. Lár na ḃáireaċ an tríoṁaḋ
lá ċuaiḋ siad amaċ aríst 7 ḃí

an ḟairrge ciúinigh. Bhí bád iomartha
acab ⁊ ċuadar isteach ⁊ ṫug an
ċuraċ abaile slán. Bhí curaigh go
dtí Ḃánaċa marbh acab, na trí ċuaill
bainead na fir na bróga díob ⁊ tiarbuigeadar na stoic, san oiḋċe ⁊ iad ina gcodladh. an ceann a bainí díob.
ḟád na bhFanaca a ċonnaiġ beo san
oiḋċe iad, iad caiḋte ina mullaiġ
⁊ ċonnaiġ an cluiniḋ le cad. Tá
cluiniḋ na nḂánaċa fairrge ċṛ Ceann
ṫugadar an luiṫ Ḃánaċa abaile ⁊ d'íceadar
iad. D'éirigh sin go mbáiriġṫeán uair
a bhí sé óg. Cailleaḋ Máirtín uaireann
i leiṫ-ċéad bliain ó soin. Bhí sé bliana
déag an céad uair a cailleaḋ é.
is imbeanna a cailleaḋ é. Tá sé curṫa ann
Tá clann a ċlainne fós ann, Tomás agus
Colm. Tá mac le Tomás ina máigistir
sgoile.

micilín

10/3/1931

Tá cladaċ dána ar na Sgeirdí ⁊ poll ḟocarta
M.

Leiṡ Ḟrancas Paorín

Nuair a ḃí Máirtín ina ḟear óg ḃí fear ḋá leanaint feaḋ seaċt mbliain. Ḃíoḋ sé ḋá leanaint san oíḋċe ⁊ leanaḋ sé go dtí an carn aoiliġ é. Ḃí sé pósta an ċéad uair a ċonaic sé ag imṫeaċt ina ḋiaiḋ ⁊ bean clainne aige. Ḃí sé oíḋċe ⁊ nuair a ḃí sé ag teaċt abaile lean an fear é agus ṡeas sé taoḃ amuiċ. Ġaḃ Máirtín isteaċ. D'ḟága sé an doras foscailte ina ḋiaiḋ. Nuair a ġaḃ sé isteaċ ṫug a ḃean páiste ḋó i n-áit a raiḃ sí féin ag cur ċaoi ar ṗáiste eile. Ḃreaṫnuiġ Máirtín amaċ ⁊ ċonaic sé an fear amuiċ. Ṫáiniġ lagar air ⁊ leag sé uaiḋ an páiste. Nuair a d'airiġ sé an lagar ag teaċt ḋ'ḟiafruiġ an ḃean céard a ċuir an lagar air. Duḃairt sé gur neascóid a ḃí ar an ḃpáiste ag taḃairt ḃ[illegible]. Níor inis léi

a ṁuintir an ḃean fáṫ ċíos go tráṫnóna an ḃean ⁊ ní fanfaiḋ sí sa tiġ. ní ba mó ḃíoḋ tóir ṁór aige féin a ḃeiṫ ag imirt cártaí is ag cuartaiḋeaċt.

Ḃíoḋ an fear ina ṡuiḋe i gcoṁnaiḋe. Ċuaiḋ sé go béal a ċluga le luiċ-ṁóna ḃí sé ag dul trasna na páirce san oiḋċe ag teaċt an ḟir seo i mbéal a ċloga aċ nuair a ḃí sé dul don tiġ. Ċonnaic sé an fear ag argáil ċuige.

Cuirfiḋ mé ceist anoċt air, Amharc sé.

Cuir sé ceist annsin air. Labhair sé leis. D'fhiafruiġ sé dé céard a ḃí air go raiḃ sé dá leanaċt.

Duḃairt sé go raiḃ luċt leiṫ-pronnta Bonnán air nuair raiḃ aon rud dá ċoṁnáil ar na flaiṫis aiċ é.

Duḃairt Máirtín leis go n-íocfaḋ sé dó é.

56

Nuair a dhúisigh sé go n-iochtar 'sé
an poitín chonnaic Máirtín an t-aer
ag oscailt roimhe ⁊ ag dúnadh ina dhiaidh
⁊ ag oscailt roimhe gur bhailigh sé as
anáirde ⁊ chuir an fear a sheangáire
as. Nuair a bhí sé ag imtheacht
bhí Máirtín ag teacht ag an teach ⁊
nuair a fosgluigheadh an doras nuair
a chonnaic sé an solas tuit sé
i lagar isteach ar an urlár

D'fheachaint an cailín go raibh
an báidóir marbh. Tháinig fear a tighe
agus thóg sé é. Nuair a tháinig
meabhair ann d'fhiafruigh sé dhe
cad a bhí air. Dubhairt sé gur
fear a chonnaic sé sa bhraighe
~~Tá sé sin~~ Is fada an lá ó shin
annsin ar sa fad an tighe
Nuair a tháinig sé abhaile díol sé an
poitín a fhoighin. Ní fhaca sé é féin
ní ba mó.

Micheál

10/3/31.

a-bp alabagn go nba rona a lé

Ceapoz andé ando

an keap a bj a reain o jallн

Ципеа́н an[illegible]ίagn

57

155

Ortha na Súl

Ortha a ċuir Muire dá macán
mar ṡúil bradáin ar linn
dealg ar ḃraonín
ar Colg ar ċoinlín
ar ṡlat de ċabail
ar sgolb de ċrann
le mná a bhí slán
le tairngeain gan sgáin

micilín

156

Orṫa an Leonaiġ (leónaiḋ)

Orṫa a ċuir Muire dá ṁac
ar líon ar ~~leonaḋ~~ léim 7 ar at
D'agair sí Cnoc ar ḟear na súl breac
Is níor ċuir Muire aṁáin í
Aċ an orṫa a ċaḃróċaḋ dá ṁac

— Mícheál

Ċuir bean Peadair Uí Ċonċeanainn snaiṫeaḋ ina láiṁ nó gorṁeaḋ ar ḃéalaċ éigin í. Ċuir Mícheál an orṫa ró-ṁar 7 níor airiġ sí níos mó é

Líon = leonaḋ

i líon a gcuirṫí an orṫa

Ortha na Seilge

Ortha a chuir ar Muire

Dá indeoin Rí neimhe

ar lionn, ar lúan 7 ar ṡeilg

[fn] ubh agus ~~a~~[n] ím

agus [fn] oibir ṡinn

agus ar ballda coirp urcóid dá dob an duine

mealún

Lionn (ubh)

Lúan lúanaí gearra ar na haobha

seilg ar na haobha

Nuair a bhíos seilg ataithe ar duine teocfaidh

cléiriú air

oibir ṡinn min gorman

Ith an ubh 7 ith an ím a cuirtí an ortha.

158

Sgealta ag Meilús

Máirtín ac Ḋonnċaḋa a ċonnaic an taiḋbse

Dā sgéal faoi earcoiní

① bean ar muirin 7 an earcoin

② earcoin a lean fear ar portaċ

③ an toċtṁaḋ soiṫeaċ a ṁarḃuiġ
an earcoin sa bfairrge ḋearg.

ar ḃean ar ċaiṫ ~~ṫug~~ an duine uasal mála praċaiḋ
sí ins an bfairrge.

Brian Bóraimhe

Tobar na bhFaghaí a chuir an dí-leighead ar an uisce.

Sgéalta ag Mícheálín

Trí sgéal a d'innis Belton do Mhícheálín

Tá Belton ag obair ag Mná Rialta na Trócaire

Inaice le Teach na Cúirte

① an Seanndál, ② Clann Riocaird, ③ An Sgapall

An Sagart a chuir Cléireach ann sa loch

Sg. Mearbhall a bhuail Mícheálín ar Shliabh Mhúrgraide

(Codladh mná dóighe an féir)

Folaighidh an t-orlán le feamainn dearg

le haghaidh coilpe

Sg. Mícheálín ag dul go Gaillimh le feamainn

Sgéalaidheacht, greann, cuideachta is ceol

ag na daoine. Bíodh an tóir ag píobairí ar

Ruisín na mainnfhaí.

Brú is gach teach

An chaoi a ndeanadh (baile) den toice

Sorna sa seanraibhal

An fear a chuaidh go Sasana ag iarraidh béin ina

Ní hé ina fear ba gorra dó (3 sgéal)

Sg. Fear a bhí ag teacht ó Ghaillimh i mbád 7 fear ina

[illegible] as a chroim